

do■co■mo■mo_србија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1 ФОТОГРАФИЈА ОБЈЕКТА

- 0.1. **Наслов фотографије**
Зграда ТАНЈУГ (Телеграфска агенција нове Југославије)
- 0.2. **Извор**
Bing Maps (link: <https://binged.it/2gHP77w>)
- 0.3. **Датум**
2014.

Шифра у локалној бази података
ADM-RS-011-a-0003

1. ИДЕНТИТЕТ ОБЈЕКТА

- 1.1 **Данашњи назив објекта** 3
ТАНЈУГ (Телеграфска Агенција Нове Југославије)
- 1.2 **Варијантни или претходни/оригинални назив** 4
ПРИЗАД (Привилеговано Извозно Акционарско Друштво)
- 1.3 **Назив улице и број** 5
Обилићев венац 2, Топличин венац и Царице Милице
- 1.4 **Град** 6
Београд
- 1.5 **Општина** 7
Стари град
- 1.6 **Поштански број** 8
11000
- 1.7 **Држава** 9
Република Србија (изграђено у Краљевини Југославији)
- 1.8 **Позиција у оквиру глобалног позиционог система** 10
44°48'59.08"N, 20°27'20.99"E
- 1.9 **Класификација/типологија** 11
ADM – администрација: слободностојећи пословно-административни блок објекат (Медијска редакција) са слободним фасадама усмереним према три улице.
- 1.10 **Статус и датуми заштите** 12
Зграда је уписана у Централни регистар непокретних културних добара на територији града Београда, Општина Стари град, и ужива статус споменика културе (Одлука, „Службени лист града Београда“ бр. 23/84)

2. ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА

- 2.1 **Оригинални нацрт/намена** 13
Оригинални пројекат је предвиђао пословну зграду у целини предодређену административним потребама фирме ПРИЗАД без додатних садржаја изван делатности ове фирме.
- 2.2 **Датуми: наруџбина/завршетак** 14
Јавни конкурс за изградњу пословне зграде за сопствене потребе ПРИЗАД-а расписан је 1937. године. Прву награду и извођење пројекта је добио архитекта Богдан Н. Несторовић. Зграда је пуштена у функцију 1939. године али је комплетно завршена тек почетком 1941. године.
- 2.3 **Пројектанти архитектуре и други пројектанти** 15
Аутор пројекта и реализације зграде ПРИЗАД је архитекта Богдан Н. Несторовић. Нацрт конкурсног решења перспективе израдио је архитекта Петар Анагности.

2.4	Остале особе или догађаји везани за објекат	16
	Током Другог светског рата у згради ПРИЗАД је била смештена администрација команде ГЕСТАПО-а за Балкан. Непосредно након окончања Другог светског рата у згради ПРИЗАД се привремено налазило Одељење за заштиту народа (ОЗНА). Према још увек недовољно истраженим историјским подацима, у згради ПРИЗАД је 1946. године одржано саслушање генералу југословенске војске и председнику квинслишке владе Милану Недићу.	
2.5	Значајне измене са датумима	17
	/	
2.6	Данашња намена	18
	Пословно-административна зграда ТАНЈУГ-а	
2.7	Постојеће стање	19
	Статички и конструктивно зграда је у одличном стању. Од изградње 1941. године зграда није претрпела значајније адаптације, санације или реконструкције осим пескирања фасаде и делимичног преграђивања сутеренских просторија за потребе филијале компаније „МТС Телеком Србија“. Већински део покретног мобилијара из зграде је нестао или је девестиран током последње три деценије 20. века. Комплетан непокретан инвентар (сталарија, браварија и керамички радови) су највећим делом аутентични и нису били подложни девастацији поком последњих седам и по деценија од изградње објекта.	

3 ОПИС

3.1	Општи опис	20
	Палата ПРИЗАД поседује четири подземна нивоа од којих два припадају страни према улици Обилићев венац, а два на нижој коти испод улица Царице Милице и Топличин венац, сутерен, приземље и седам спратова од којих је последњи лоциран само на залученом делу објекта. Форма палате ПРИЗАД (данас ТАНЈУГ) је монументалног габарита са не конвенционално решеном основом која се преноси директно и на облик зграде у два кохерентна тракта. Први тракт представља монументални паралопипедни кубус главне фасаде, док је други формиран као залучена форма која маркира раскрсницу улица Топличин венац и Царице Милице. Робусности зграде додатно доприноси и маркантна позиција коју објекат заузима на раскрсници три улице. Форма објекта се прилагодила затеченом урбанистичком растеру, структурално ненаметљиво али визуелно веома успешно креирајући занимљиву микроцелину у најгушће насељеном делу ужег центра Београда. Са стилског аспекта, палата представља један од антологијских примера архитектуре касног модернизма који се развијао у Београду током периода између два светска рата. Главна фасада је подељена на 13 оса прозорских отвора чије су димензије међусобно уједначене осим оних у зони приземља који су већих димензија и затворени заштитним решеткама. Главном фасадом доминира репрезентативни главни улаз са натписом ТАНЈУГ изнад улазног венца. Специфичан третман у пластичком обликовању прочеља најочљивији је у зони шест средишњих вертикалних оса прозорских отвора од трећег до седмог спрата. Овај део фасадне партије је конкавно залучен у дубину објекта одговарајући радијусу залученог тракта задње фасаде. Осим естетског, овакав вид повлачења фасадне масе и креирања карактеристичног волумена препознатљивог за силуету палате ПРИЗАД има и утилитарну намену	

централног светларника који снадбева дневном светлошћу средишњи део зграде, док служи и као помоћна кровна тераса у делу према улици Обилићев венац. Задња фасада је снажно залучена и своди се на низ од 14 вертикалних оса прозорских отвора и средишњег вертикалног степенишног светларника.

Једноставне форме и чисте линије преовладавају и у унутрашњости објекта у коме доминира однос између мермерних оплата зидних површина у приземљу и на првом спрату, елоксираних металних површина и специфичних тела расвете чија је форма најприближнија дизајну ар деко-а. Улазним холем у приземљу доминира двокрако степениште у потпуности обложено белим мермером са заштитним оградама у комбинацији челика, месинга и алуминијума. Значајно конвенционалнији приступ је приметан на осталим спратовима којима доминира утилитарни карактер административних здања са строгим поделом канцеларија и ходничких хоризонтала, помоћних просторија и сала за састанке. У зависности од намена (ПРИЗАД, ГЕСТАПО, ОЗНА, ТАНЈУГ) вршене су пренамене одређених просторија у радионице, канцеларије, лабораторије, суднице и др.

3.2 **Конструкција** 21

Армиранобетонска конструкција је у епохи изградње објекта ПРИЗАД изведена у иновативном систему скелетне конструкције која је омогућавала више расположивог простора у унутрашњости, мање носећих преградних зидова као и варијанту да фасадни зидови немају улогу конструктивних носећих елемената објекта. Затечена конфигурација терена и велики пад (око 6%) претежно је условио подвојену конструктивну поделу објекта на два тракта како би се ефектније анулирала постојећа депресија терена. Комплетна фасадна оплата објекта је покривена плочама од белог вештачког камена. Заштитне прозорске решетке су аутентичне и израђене су од месингованих гвоздених кутијастих цеви.

3.3 **Контекст** 22

Палата ПРИЗАД успешно премошћује недоследности урбанистичког планирања Београда од 19. века што је довело до формирања често нефункционалних јавних градских простора или „урбаних цепова“ који нису омогућавали сврсисходније урбано деловање на таквом простору. Палата ПРИЗАД је успешно интегрисана у затечени галиматијас града формирајући јединствену микроцелину којом доминира и намеће се својом маркантном формом чинећи препознатљиву визуру у силуети града.

4 **ВРЕДНОВАЊЕ**

4.1 **Техничка вредност** 23

Зграда заузима значајну локацију у најужем градском језгру и сврстава се у тржишну категорију ексклузивног пословног простора у оквирима затеченог габарита без могућности додатних проширења ради увећања постојећих, односно расположивих просторних капацитета.

4.2 **Друштвена вредност** 24

Имајући у виду историју планирања, изградње и напоследку свих корисника палате ПРИЗАД, друштвена вредност овог репрезентативног објекта је непосредно везана за њен историјски контекст, односно догађаје који су обележили постојање овог објекта, а који се мора посматрати кроз призму историјских дешавања у Београду и Србији од

почетка Другог светског рата до данас.

- 4.3 **Културна и естетска вредност** 25
Специфична семиотика архитектуре зрелог модернизма у градитељском опусу архитекте Богдана Н. Несторовића најевидентнија је на палати ПРИЗАД као антологијском примеру етапе развоја у модерној архитектури Београда која се развијала током међуратног периода. Равне линије, равне површине, строги слог пуног и празног и ритмично смењивање маса и површина успешно опонирају пластичној форми динамично изведене задње фасаде чији залучени кубус у значајној мери чини зграду визуелно монументалнијом а конструкцију мање робусном. Одајући експликације елемената карактеристичних за српске модернисте, архитекта Несторовић је осим предвиђених елемената који нису реализовани (скулптуре на бочним странама, низови јарбола и др.) објекат пројектовао као скулптуру или споменик зрелој фази развоја модерне српске архитектуре пред почетак Другог светског рата.
- 4.4 **Историјска вредност** 26
Посматрана пре свега квантитативно, као индикатор тренутних историјских прилика и вредности, палата ПРИЗАД је највећи објекат из опуса архитекте Богдана Н. Несторовића, један од највећих пословних објеката у Србији крајем пете деценије 20. века и свакако највећи административни објекат једне фирме у Краљевини Југославији тога времена. У том правцу је неопходно посматрати и различите прилике које су владале у државном уређењу. Финансијска консолидација је омогућила повољне кредите приватним фирмама и компанијама за изградњу сопствених пословних зграда, док је економска ситуација стварала релативан привид стабилне монетарне политике што је додатно охрабрило предузећа која су се бавила увозом и извозом да ојачају своје позиције како у пословном свету тако и *in situ*. Зато се палата ПРИЗАД мора посматрати и као симбол једне епохе, остварење једног од најзначајнијих српских архитеката пре Другог светског рата и антологијско остварење архитектуре зрелог модернизма у Србији.
- 4.5 **Генерална оцена** 27
Историографском валоризацијом евидентирана је вишеслојна вредност палате ПРИЗАД у Београду од значаја на који указује само име њеног аутора, затим стилске класификације и специфичне епохе настанка до историјски још увек замагљеног периода коришћења објекта током периода од 1945. до 1948. године. Систематизујући и консултујући расположиву архивску, техничку, фототечку и хемеротечку грађу могуће је донети недвосмислену одлуку о друштвеној, историјској и архитетконској изузетности палате ПРИЗАД као једног од показатеља градитељских прилика у Београду током међуратног периода, одговорног вођења урбанистичке политике града и можда најважније - аналитичког схватања модерних принципа пројектовања чији резултати морају да буду испред затечене епохе.

5 ДОКУМЕНТАЦИЈА

- 5.1 **Главне референце** 28
1. Ђурић Замоло, Дивна: Професор архитекта Богдан Несторовић. Годишњак града Београда XXII, Београд 1975, стр. 365-370.
 2. Јанковић, Д.: Богдан Несторовић. Урбанизам Београда 34-35, Београд 1975, стр. 44-45.
 3. Маневић, Зоран: Лексикон српских архитеката XIX и XX века.

Београд 1999, стр. 137

4. Максић, С.: *Живот и дело архитекте Богдана Несторовића*.
Магистарски рад, Одељење за историју уметности, Филозофски
факултет, Београд 2000.

- 5.2 **Визуелни материјал у прилогу** 29
Bing Maps (link: <https://binged.it/2gHP77w>)
IAВ, TD OGB f-14-6-1938
- 5.3 **Подносилац извештаја/датум:** 30
Иван Р. Марковић, децембар 2016.

С о м о • м о — с р б и ј а